

Harezmi Türkçesi Eserlerinde Geçen Eşya Adları ve Bu Adların Etimolojisi

Names of Things Named in Khwarezm Turkish Works and the
Etymology of These Names

Merve BALOĞLU TÜRKEL

ORCID: 0009-0001-0927-8119

DOI: 10.5281/zenodo.14574702

OZET

Türk dili geçmişten günümüze, tarihî süreç içerisinde göç, savaş vb. nedenlerle farklı coğrafyalara yayılmış ve farklı gelişim çizgisi göstermiştir. Türkçenin yayıldığı alanlardan biri de Harezmi bölgesidir. Bu bölgede 13. yüzyılda ortaya çıkan Harezmi Türkçesi, 15. yüzyıla kadar varlığını devam ettirmiştir. Harezmi Türkçesinin en karakteristik özelliği bölgede farklı etnik unsurların bir arada bulunması nedeniyle karma bir dil yapısına sahip olması ve bir geçiş dili özelliği göstermesidir. Bu dönemin karma dil yapısı, Harezmi Türkçesinin söz varlığını da zenginleştirmiştir. Bu söz varlığı içerisinde eşya adları da önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmada, Harezmi Türkçesi eserlerinde geçen eşya adlarına ve bunların etimolojisine yer verilmesi amaçlanmaktadır. Türk dilinin farklı dönemlerinde geçen eşya adları üzerine çalışmalar yapılmasına rağmen Harezmi Türkçesinin bu açıdan incelenmemiş olması çalışmanın özgünlüğünü teşkil etmektedir. Çalışmada tarama yöntemi kullanılarak dönem eserlerinde geçen söz varlığı önce fişlenmiş daha sonra ise tasnife tabi tutulmuştur. Dönemin *Mukaddimetü'l Edep*, *Kıyasu'l-Enbiya*, *Mu'înü'l-Mûrîd*, *Husrev ü Şîrîn*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Sirâcü'l- Kulüp* adlı eserleri ele alınmış ve eserlerin dizin kısmındaki eşya adları taranmıştır. Tespit edilen eşya adlarının etimolojisinde Sır Gerard Clauson, Tuncer Gülensoy ve Hasan Eren adlı araştırmacıların sözlüklerinden yararlanılmıştır. Tespit edilen terimler işlevlerine göre kendi içerisinde tasniflenmiştir. Sözcükler etimolojik olarak; Arapça, Farsça, Türkçe, Yunanca ve Moğolca olmak üzere belirtilmiştir. Böylece Harezmi döneminin (13-15.yy) sosyal ve ekonomik hayatına eşya adları vasıtasıyla bir pencere aralanması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Harezmi Türkçesi, Eşya Adları, Etimoloji.

ABSTRACT

From past to present, Turkish language has spread to different regions due to migration, war, etc. in the historical process and has shown a different development line. One of the areas where Turkish spread is the Khwarezm region. Khwarezm Turkish, which emerged in this region in the 13th century, continued its existence until the 15th century. The most characteristic feature of Khwarezm Turkish is that it has a mixed language structure due to the coexistence of different ethnic elements in the region and shows a transitional language feature. The mixed language structure of this period also enriched the vocabulary of Khwarezm Turkish. Within this vocabulary, names of objects also have an important place. In this study, it is aimed to include the names of objects and their etymology in the works of Khwarezm Turkish. The originality of the study is that although studies have been carried out on the names of objects in different periods of Turkish language, Khwarezm Turkish has not been analyzed in this aspect. In the study, by using the scanning method, the vocabulary in the works of that period was first recorded and then subjected to classification. The works of the period such as *Muqaddimet al Edep*, *Kıyasu'l-Anbiya*, *Mu'înü'l-Mûrîd*, *Husrev ü Şîrîn*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Sirâcü'l- Kulüp* were analyzed and the names of objects in the index of the works were scanned. In the etymology of the terms related to the item names, the dictionaries of the researchers Sır Gerard Clauson, Tuncer Gülensoy and Hasan Eren were used. The identified terms were classified according to their functions. The words are etymologically defined as Arabic, Persian, Turkish, Greek and Mongolian. Thus, a look into the social and economic life of the Khwarezm period (13-15th century) will be opened through the names of objects.

Keywords: Khwarezmian Turkish, Names of Objects, Etymology.

İlgili Yazar: Merve BALOĞLU TÜRKEL
Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu
Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Karaman/Türkiye
baloglumerve70@gmail.com

Başvuru Tarihi/Received: 20.10.2024
Kabul Tarihi/Accepted: 17.12.2024

Giriş

Harezmi, Aral Gölü'nün güneyinde yer alan topraklara verilen isimdir. Bazı İslam coğrafyacıları Harezmi, batıda Oğuz Türklerinin ülkesi, güneyde Horasan, doğuda Maverünnehir, kuzeyde yine Türk topraklarıyla çevrili bir ülke olarak tanıtır. Bu halkın konuştuğu dil, İran dillerinin doğu koluna ait bir dil olarak kabul edilir. Bölgenin 12.yy'dan itibaren Türkleşmesiyle bu dil kaybolmuştur (Argunşah ve Yüksekaya, 2016: 161).

Harzemşahlar sülalesi, Oğuzların Beydili boyundan Anuş Tigin ile başlamış ve saltanat şeklinde babadan oğula geçerek ülkeyi yönetmişlerdir. Harzemşahlar Devleti'ne Cengizliler son vermiştir. Bu siyasi oluşumların sonucunda Harezmi Türkleşmiş ve 12.yy'da bir kültür merkezi olarak sivrilmiştir. Cengizliler ve Altın Ordu Çağı'nda bu durum devam etmiştir (Ercilasun, 2009: 369).

Harezmi'nin Türkleşmesinde başta Oğuzlar ve Kıpçaklar olmak üzere; Kalaçlar, Uygurlar, Peçenekler, Kimekler, Bayavutlar, Kanğlılar ve birtakım göçebe Türk aşiretleri de önemli rol oynamışlardır. Bölgenin Türkleşmesinde rol oynayan bu unsurlar bölgenin kendine has lehçesini de oluşturmuştur. Bu lehçe, Karahanlı yazı diliyle bağlantılı ağız özelliklerinin ve Oğuz, Kıpçak, Kanğlı ile diğer boyların lehçelerinin karışımıyla oluşmuş Harezmi Türkçesidir. Harezmi Türkçesinin en önemli özelliği de bir yazı ve edebiyat dili olmasıdır. Eski ve yeni şekiller ile ağız özelliklerinin yan yana yer aldığı bu edebiyat dili, Harezmi ve Sir Derya'nın aşağı yöresinde, Altın Ordu'nun başkenti Saray' da ve diğer kültür merkezlerinde altın çağını yaşamıştır (Argunşah ve Yüksekaya, 2016: 163-164).

Harezmi Türkçesinin önemli gramer özellikleri arasında aşağıdaki hususlar yer almaktadır:

1. d' li ve y'li şekillerin bir arada bulunması: ağır- ~ ayır-.
2. Birden fazla heceli kelimelerin sonundaki g, ğ sesleri korunmakla birlikte Oğuz Türkçesinin tesiriyle bazı örneklerde düştüğünün görülmesi: körklüg ~ körklü.
3. Az da olsa -k-> -h- değişikliğine tesadüf edilmesi: aktar ~ ahtar.
4. Çift dudak w'sinin muhafaza edilmekle birlikte çok seyrek olarak v'ye veya f'ye dönüşmesi: öwke ~ öfke.
5. 3. teklik ve çokluk şahıs iyelik ekinden sonra gelen n sesinin bazen görülmemesi, geniş zamanın olumsuz olarak – mas, -mes ekinin yaygın olarak kullanılması gibi hususiyetler de bu dönemi Çağatay diline yaklaştırmaktadır.

6. Yükleme eki olarak –ğ ve –g’ye tesadüf edilmemesi (Argunşah ve Yüksekaya, 2016:164).

Harezmi Türkçesi döneminin eserleri şunlardır: *Mukaddimetü'l-Edeb*, *Kıyasu'l-Enbiya*, *Mu'înü-l Mûrîd*, *Husrev ü Şîrîn*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Sirâcü'l – Kulûb*, *Muhabbet-nâme*, *Mi'râc-nâme*, *İbni Mühennâ Lugati*, *Kur'ân-ı Kerîm Çevrileri*.

Çalışmada *Mukaddimetü'l-Edeb*, *Kıyasu'l-Enbiya*, *Mu'înü-l Mûrîd*, *Husrev ü Şîrîn*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Sirâcü'l – Kulûb* adlı eserler taranmıştır.

Geçmişten bu yana Türk dili; savaş, ticaret, göçebelik ve kültür alışverişi gibi durumlarda varlığını sürdürerek birçok bölgede ve birçok millet tarafından konuşulmuştur. Konuşulan bu dil; siyasi olaylar, etnik yapılar, göçebe hayat şartları ve ticari kazançlar gibi durumlardan etkilenerek karma bir yapıya dönüşmüştür. Buna örnek olarak Harezmi Türkçesi gösterilebilir. “Geçiş Dönemi” olarak adlandırılan Harezmi Türkçesi, Eski Türkçe ve Oğuzca dil özelliklerini karma bir şekilde sözcük hazinesinde barındırır (Argunşah ve Yüksekaya, 2016: 161-16).

Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, söz dizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir (Doğan Aksan, 2004: 11).

Söz varlığı bir dilin değerli mirasıdır. Dilin yıllarca kendini işleye işleye kazandığı zenginlik, çeşitli özellikteki sözlüklere ve örneklendirilmiş kaynaklara aktarılmadıkça, yaşayan nesiller ve sonradan gelecek dillerinin inceliklerini tanıyamazlar, sadece kendi dönemlerinin sınırlı anlatım olanağıyla yetinmek zorunda kalırlar (Ergüzel, 2007, s. 118).

Söz varlığı, bir toplumun olaylara bakış açısının, yaşam tarzının, kültürünün ve dünya görüşünün dil aracılığıyla bir yansıması olarak düşünülmelidir (Ramazan Aslan, 2022: 5).

Türkçenin tarihî ve modern alanlarındaki dil incelemelerinde söz varlığı ile ilgili yapılan çalışmalar önemli yer tutar. Bu çalışmalarla bir toplumun yaşam biçimi, gelenek ve göreneklere, siyasi ve sosyal tarihî, toplumsal ve kültürel eğilimleri ortaya çıkmaktadır (Yıldırım ve Çiftçi, 2012: 1).

Söz varlığı bir dile ait sözcüklerin, atasözlerinin, deyimlerin, ilişkili sözlerin ve diğer ifade kalıplarının meydana getirdiği bir bütün şeklinde açıklanabilir. Söz varlığı, bir milletin her alandaki faaliyetlerinin; insan, eşya ve doğa ile olan ilişkilerinin, kısacası maddi ve manevi kültürel değerlerinin bir göstergesidir (Ramazan Aslan, 2022: 5).

Çalışmanın konusu Harezmi Türkçesinin eserlerinde geçen eşya adları ve bu adların etimolojisidir. Eşya, türlü işlerde ve türlü amaçlarda kullanılan insan eliyle yapılmış cansız

varlıklardır. Bilindiği üzere insanlığın varlığından bu yana hayatı kolaylaştırmak, yaşanabilir bir duruma getirmek için birtakım eşyalar icat edilmiş ve bu eşyalara kendine özgü adlar verilmiştir. Hayvan, organ, bitki adları gibi eşya adları da bir dilin söz varlığında önemli bir yer tutmaktadır. Bu sebeple dönemin eserlerinde geçen eşya adları çalışmanın konusu olarak belirlenmiştir.

İnsanoğlunun yaşamını kolaylaştıran eşya adları, ait oldukları dilin söz varlığını yansıtması açısından önemli görülmüştür. Söz varlığı içerisinde yer alan eşya adları Türkçenin eski yazılı metinlerinden günümüze kadar araştırma konusu olarak ele alınmıştır. Ele alınan eşya adlarının etimolojisi de araştırmacılar tarafından üzerinde durulan bir konu olmuştur.

Etimoloji, bir dildeki sözcüklerin kökenlerini ve bunun bir gereği olarak o dilin diğer dillerle kültürel ilişkilerini de araştırır. Bir sözcüğün ya da dildeki benzer bir kullanımın oluşma sürecinin ilk ortaya çıkışından itibaren izlenmesi, hangi dillerde ne şekilde yayıldığına tespit edilerek parça ya da bileşenlerinin analiz edilmesi bilimidir.

Bu çalışma; eşya adlarının belirlenmesi, etimolojisine inilmesi, dönemin geçmişle bağlantısının verilmesi ve diğer kültürlerle ilişkisinin belirlenmesi açısından önemlidir.

Çalışmada, Harezmi Türkçesi eserlerinde geçen eşya adlarının tespit edilmesi, bu adların etimolojisine yer verilmesi ve eserde geçen söz varlığının daha iyi ortaya konulabilmesi için kullanım alanlarına göre tasnifi amaçlanmıştır. Böylece Harezmi döneminin sosyoekonomik hayatına sözcükler vasıtasıyla bir pencere aralanacaktır.

Çalışmada tarama yöntemiyle tarihî metinlerde geçen eşya adları önce fişlenmiş daha sonra ise bu malzemenin tasnif ve analizi yapılmıştır. Eşya adlarıyla alakalı farklı bölgelerde ve farklı alanlarla ilgili birçok çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Fakat çalışmaya katkı sağlayacak olan veriler ele alınarak çalışma yürütülmüştür. Ayrıca tarama sonucunda elde edilen bulgular, bilgisayar üzerinde klasör oluşturularak incelenmiş ve bu verilerden faydalanılmıştır. Çalışmada Harezmi Türkçesi döneminin; *Mukaddimetü'l-Edeb*, *Kıyasu'l-Enbiya*, *Mu'înü-l Mûrîd*, *Husrev ü Şîrîn*, *Nehcü'l-Ferâdis*, *Sirâcü'l – Kulûb* adlı eserleri ele alınmış ve dizin kısmındaki eşya adları taranmıştır. Sır Gerard Clauson, Tuncer Gülensoy ve Hasan Eren adlı araştırmacıların sözlüklerinden yararlanılarak Türkçe kökenli kelimelerin anlamları belirtmeye çalışılmıştır. Çalışma 1 bölüm ve 23 alt başlıktan oluşmaktadır. Alt başlıklar işlevlerine göre kendi içerisinde tasniflenmiştir. Kelimeler araştırılırken bazı kelimelerin etimolojisi ele alınan sözlüklerde tespit edilememiş bu durum “?” işareti ile gösterilmiştir.

1. İşlevlerine Göre Eşya Adları

1.1. Aydınlatmaya dair kullanılan eşya adları:

çerâğ: kandil, meşale (Fa. / **MM**, 186)

çerâğ: mum, çıra (Fa./ **KE**, 62r8)

çırāğ: ışık, kandil (Fa./ **SK**, 12B/8)

çırağ: çıra, lamba (Fa./ **ME**, 154-5)

mūm: mum (Fa./ **KE**, 134v12)

şebbās: maşa (Arp./ **KE**, 105r16)

şem: mum (Arp./ **KE**, 173v18)

1.2. Bebekler için kullanılan eşya adları:

beşik: beşik (< "böşük/ büşük" **EDPT** s.380; **NF**, 362-2 / **KE**, 18v11)

emzülük: emzik (< "emüz-ülük" **KBS** s.328; **ME**, 41-4)

lu ʿbet: oyuncak (Arp./ **HŞ**, 1252)

1.3. Dikiş için kullanılan eşya adları:

ibrişim: kalınca bükülmüş ipek iplik (Arp./ **SK**, 24b/8)

iğne: iğne (< "yiğne" **EDPT** s.110; **SK**,16a/8; **KE**, 78v8)

yeşer: ip ("?" **HŞ**,3708)

yigne: iğne (< "yiğne" **EDPT** s.110; **KE**, 29r9)

yip: ip (< "yip: iplik ipi ve benzerlerini anlatan daha ince bir eşya" **EDPT** s.870; **HŞ**, 3497)

yiplük: iplik (< "yip" **EDPT** s.870; **ME**, 157-3)

1.4. Bir nesneyi kesmek için kullanılan eşya adları:

aldım: balta ("?" **KE**,109r10, 152s)

balta/balṭa: balta (< "paldu/paltu" **EDPT** s.333; **NF**, 30-2)

bıçak: bıçak (< "biç-" **EDPT** s.293; **NF**, 118-2/ **KE**,50r10)

biçkü: bıçkı (< "biç-gu" **EDPT**, s.294; **NF**, 11-6)

erre: testere, bıçkı (< "erre" **ETDES**, s.168; **KE**, 168v8)

metin: ağaç tıraş aleti, balta (Arp./ **KE**, 228r16,17,19)

orğak : orak ("orğa:k" **EDPT** s.216 ; **KE**, 56r21)

1.5. Bir şeyi tutturmak için kullanılan eşya adları:

kısaç: kıskaç (< "kis- aç" **EDPT** s.667; **SK**, 15b/11)

kiriş: kiriş, yayın iki ucundaki esnek bağ (< "kiriş" **KBS** s. 522; **KE**, 211r13)

ṭināb: çadır ipi (Arp./ **KE**,173v10)

toḳa: toka (< "toka" **KBS**, s.300; **KE**,148v10)

1.6. Evde kullanılan eşya adları:**bisāt:** halı, kilim, yatak, döşek (Arp./ **KE**,181r13)**cirimsimük:** mendil, havlu ("?"**ME**, 178-8)**cāmedān:** çamaşır dolabı, gardırop (Fa./ **NF**, 203-1)**çumçağan:** değerli taşlarla süslenmiş halı ("?" **HŞ**, 409)**furça:** fırça (Yun. / **HŞ**, 855)**hāvan:** havan (Fa./ **KE**, 193v6)**küp:** küp (< "küp" **KBS** s.587; **HŞ**, 3700)**kürgek:** kürek (< "kürge:k" **EDPT** s.742; **KE**,135v1)**micmer:** buhurdan, içinde tütsü yakılan kap (Arp./ **KE**, 151v21)**miftāh:** anahtar, açar (Arp./ **SK**, 20a/15)**şandūk:** sandık (Arp./ **KE**, 28r17)**şanduk:** sandık (Arp./ **SK**, 8b/14)**sipürtke:** süpürge ("?" **HŞ**, 1855)**tokmak:** tokmak, tokaç (< "tokı-mak" **KBS** s.303; **KE**, 12r21)**toğu:** perde ("?" **ME**, 55-6)**töşek:** döşek, yatak (< "töşe:k" **EDPT** s.503; **KE**, 93r2)**yağım:** döşek (< "ya:d-ım" **EDPT** s.891; 2684)**yastuk:** yastık (< "yastuk" **EDPT** s.910; **KE**, 213r11)**yolluk:** yolluk (< "yiyecek, kilim" **KBS** s.555; **HŞ**, 3854)**zenbīl:** hasırdan örülmüş saplı sepet, torba (Arp./ **SK**, 25b/7)**1.7. Giyim kuşama dair eşya adları:****ağı:** altın ve gümüşle işlenmiş ipek kumaş ("?"**KE** 160v7)**ağlas:** bir çeşit kumaş (Arp. /**HŞ**, 3219)245-9) **bađ:** bađ, bez, sargı (< "ba:đ" bađ, kravat, kemer **EDPT** s.310; **ME**, 166-6 ~ bađ: örtü **NF**,**barcın:** ipek kumaş (< "barcın" **KBS** s.110; **NF**, 33-1)**başlık:** başlık, börk (< "baş: lıg" **EDPT**, s.381; **KE**, 74v6)**başmak:** nalin, sandal (< "baş:mak" **EDPT**, s.382; **ME**, 150-2 ~ başmak: "pabuç, ayakkabı" **KE**, 204r16))**bend:** kuşak (Fa./ **KE**,15v2)**börk:** börk, başlık (< "börk" **EDPT**,s.362; **KE**,5v11)

- burka:** örtü, peçe (Arp."burku"; **HŞ**, 1364)
- bürüncük:** bürüncek, örtü (< "bürün-çük" **EDPT** s.367; **ME**, 81-1)
- ‘imāme:** başa sarılan sarık, tolga, miğfer (Arp./ **KE**, 183v14)
- cāme:** elbise (Fa./ **KE**, 144r15)
- çalma:** sarık (< "çal-ma" **EDPT** s.420; **KE**, 168v7)
- çapān:** yıpranmış elbise (Fa./ **NF**, 379-10)
- çaruk:** çarık ayakkabı (< "çaruk" **EDPT**, s.428; **KE**, 154v7)
- çoqal:** bir çeşit işlemeli zırlı giysi (< "çoqal" **KBS**, s.244; **KE**, 22a/2)
- çöprek:** örtü, kumaş parçası ("?" **NF**, 104-1)
- çuz:** yıldızlı kırmāi renkli bir Çin kumaşı (< "çuz" **EDPT**, s.431; **KE**, 149v11)
- çādır:** kadınların başlarına bürüdükleri örtü (Fa./ **KE**, 45v12)
- destār:** sarık (Fa./ **KE**, 95v11)
- deštār:** sarık, havlu, tüy (Fa./ **NF**, 165-7)
- dıkk-ı Mısrî:** ince kumaştan bir çeşit giysi (Arp./ **KE**, 188r5)
- don:** elbise, giysi (< "ton" **EDPT** s.512; **ME**, 17-4 ~ t/ton: "don, elbise", **KE**, 12r21, ~ **HŞ**, 138)
- ed:** ipekli kumaş ("?" **KE**, 249v2)
- edük:** çizme (< "etük, edük" **EDPT**, s.50; **HŞ**, 1906 ~ edük: çizme, ayakkabı; **KE**, 118v16)
- etük:** çizme, pabuç (**KE**, 222R3)
- esbāb:** gerekli şeyler, malzemeler; giysi, giyecek (Arp./ **KE**,193v6)
- etek:** etek (< "etek" **EDPT**, s.50; **KE**, 87r14)
- hacimük:** örtü (" ?" **ME**, 174-7)
- hırka:** hırka (Arp./ **HŞ**, 439)
- hil'at:** hilat (Fa./ **MM**,1304)
- hilat:** elbise, hil'at (Arp./ **KE**, 47v11)
- hıubve:** kundak bağı (Arp./ **ME**, 149-5)
- hulle:** cennette giyilen elbise (Arp./ **KE**, 5v11)
- işābe:** başa sarılan, bant, bandaj, türban (Arp./ **KE**, 223r15)
- içkur:** kuşak, kemer, uçkur (< "içkur" **EDPT**, s.23; **ME**, 138-8)
- ihrām:** hac esnasında giyilen dikişsiz özel elbise (Arp./ **MM**, 359)
- imāme:** sarık (Arp./ **HŞ**, 138)
- izār:** peştamal (Arp./ **ME**, 131-3)

kaftan: kaftan (Fa. / **ME**, 190 ~ kaftān: "elbise" / **HŞ**, 771)

keđim: giyim, giyecek (< " keđ-/ key- , keysi" **KBS**, s.501; **KE**, 79r3)

kefen: kefen (Arp./ **KE**, 19r21; **ME**, 90-3))

kendeş: yaşmak (Arp./ **ME**, 142-2)

kilim: aba, hırka; kilim (Fa./ **KE**, 238v19)

konç: çizme boynu (< "konç" **KBS**, s.534; **KE**, 222r3)

köñlek: gömlek, elbise (< "könek" **KBS**, s.550; **KE**, 20r1)

körüş: örtü, peçe ("?" **ME**, 167-3)

kumāş: kumaş (Arp./ **KE**, 228r7)

kur: kuşak, kemer (< "kur" **EDPT**, s.642; **ME**, 84-8 ~ **KE**, 46v16)

kuşak: kuşak, bele sarılan uzun enli kumaş ya da örgü şerit (< "kuşak" **KBS**, s.575; **SK**, 33b/10)

libās: elbise (Arp./ **HŞ**, 1173)

naṭ^c: örtü (Arp. / **HŞ**, 524)

naṭ^c -ı şakāyık: çiçekten örtü (Fa./ **HŞ**, 1427)

niḳāb: peçe, yüz örtüsü (Arp./ **KE**, 67r1)

örtüg: örtü (< "örtü" **KBS**, s .69; **ME**, 235-5)

ötük: ayakkabı ("?" **KE**, 150r18)

pelās: aba, çuha (Fa./ **KE**, 154r5)

perde: perde, örtü, peçe (Fa./ **KE**, 74v7)

riḳdā: belden yukarıya örtülen örtü (Arp./ **ME**, 233-2)

ridā: hırka (Arp./ **KE**, 79v7)

setre: bir çeşit ceket (Arp./ **HŞ**, 3354)

şūf: deve yününden elbise (Arp./ **KE**, 193r7)

sündüs: üzeri altın ve gümüşle işlenmiş ipekli kumaş (Arp./ **KE**, 148r18)

taylasan: başa ve boyna sarılan şal (Arp./ **KE**, 245r20)

taḳlaşān: kolsuz çeket (Fa. / **ME**, 233-2)

terincek: örtü, börüncek (< "terinçek, terin-" pelerin **EDPT** s.552; **ME**, 103-3)

terlik: gömlek (< "terlik" **KBS**, s.282; **ME**, 235-1)

torqa: ipekli kumaş ("?" **KE**, 70v12)

yaḳalık: yakalık (< "yaka+ lık, yakalık" **KBS**, s.432; **ME**, 85-3)

yapağu: keçe (< "yapa: ku" **EDPT**, s.874; **HŞ**, 3092)

yapug: örtü, çeki (< "yap- ıg" **EDPT**, s.873; **ME**, 93-5)

yaşmak: başörtüsü, yaşmak (< "yaş- mak" **KBS**, s,483; **KE**, 29v12)

yéñ: elbise (< "yéñ" **EDPT**, s.940; **HŞ**, 3409)

yüzlüg: örtü ("?"**ME**, 234-7)

zunnār: keşişlerin bellerine bağladıkları kuşak (Arp./ **HŞ**, 457)

1.8. Hayvancılığa dair eşya adları:

berge: kamçı (< "berge" **EDPT**, s.362; **KE**, 97R19)

boyunduruk: boyunduruk (< "boyunduruk" **EDPT**, s. 162; **KE**, 162r15)

cilav: yular (< moğ. "yular" **KE**, 108V12)

dirre: kamçı (Arp./ **KE**, 230v20)

dizgin /tizgin: dizgin, yular (< "tiz- gin" **EDPT**, s.574; **KE**, 7r20 ~ **HŞ**, 1303 ~ **ME**, 79-8)

elüg: kulp, yular ("?" **ME**, 85-4)

kişen: pranga, köstek (< "kişen" **EDPT**, s.754; **HŞ**, 4418)

rāht: at takımı, eyer takımı (Fa./ **HŞ**, 1576)

saban: çifte sürmeye mahsus alet (< "sap- an" saban ~ sapan, **KBS**, s.129; **KE**, 128r14)

uyan: dizgin, yem, yular (< "uyan" **KBS**, s.372; **SK**, 22a/4)

1.9. Hükümdarlar için kullanılan eşya adları:

aşā: asa (Arp./ **SK**, 22b/4)

taht: taht (Fa./ **KE**, 7r8)

taht-ı kāvūş: kevek ağaçtan yapılmış taht (Fa./ **HŞ**, 1419)

tāc: taç (Fa./ **KE**, 7r9)

1.10. Barınmak için kullanılan eşya adları:

otağ: çadır (< "ota:ğ" **EDPT**, s.46; **HŞ**, 1312 ~ **KE**, 27r21)

çadır: çadır (< "ça:tır" **ETDP** 403; **ME**, 190-2)

1.11. Kişisel bakıma dair eşya adları:

destārçe: mendil (Fa./ **SK**, 33b/13)

enlik: allık (< "englik" **KBS**, s. 331; **KE**, 68v2)

közgü: ayna (< "küzgü, küzkü" **KBS**, s.590; **KE**, 80v8)

mişvak: misvak, diş fırçası (Arp./ **ME**, 67-8)

sürme: sürme (< "sü- r-me" **KBS**, s.222; **KE**, 183v10)

tarak: tarak (< "tarğak" **EDPT**, s.537; **KE**, 161v19)

yıpar: misk (< "yıpar" **KBS**, s.**ME**, 70-2)

1.12. Musikiye dair eşya adları:

çağâne: türk musikisinde kullanılan bir tür çalgı (Fa./ **HŞ**, 1032)

çanğa: çan ("?" **ME**, 230-1)

çeng: çeng (Fa./ **KE**, 177r7)

def: tef (Arp./ **KE**, 192v3)

kopuz: kopuz (< "kopuz" **KBS**, s.537; **KE**, 177r7)

kömrük: davul (< "kömür" **KBS**, s.549; **KE**, 234r11,12)

körü: bir çalgı aleti ("?" **HŞ**, 3193)

musîkâr: bir çeşit çalgı aleti (Arp./ **HŞ**, 3807)

nây: ney (Fa./ **HŞ**, 1053)

pîşe: sazlıktan yapılan bir çeşit saz (Fa./ **HŞ**, 1254)

saz: çalgı, müzik aleti ("saz" **KBS**, s.143; **KE**, 149r19)

tabl: davul (Arp./ **KE**, 141v14 ~ **HŞ**, 2114))

tanbūr: tanbur (Fa./ **KE**, 177r7)

1.13. Mutfağa dair eşya adları:

ađak: kadeh ("?" **KE**, 249r12, 363s)

aşaç: tencere, kazan (< "éşiç" tencere **EDPT**, s.257; **KE**, 228v21)

ayak/ğ: kadeh, çanak, kase ("?" **KE**, 8v18/ NF, 309-13)

bakır: bakır (< "bakır" **EDPT**, s.317; **NF**, 215-16)

bardak: testi, bardak ("bardak" **KBS**, s.110; **ME**, 88-6)

bıçak/ buçak: peymâne: kadeh (Fa. / **HŞ**, 1913 ~ **SK**, 29b/3)

bıçek: bıçak (< "bıç-ak" **EDPT**, s.293; 85r17)

câm: kadeh (Fa. / **HŞ**, 1225)

câm-ı arguvân: şarap kadehi (Fa./ **HŞ**, 2989)

câm: su bardağı (Fa./ **SK**,12a/2)

çanak: çanak, kap, kâse (< "çanak" **EDPT**, s. 425; **KE**, 217v12 ~ **ME**, 24-3)

çekeg: kulp ("?" **ME**, 91-5)

çıkır: çıkırık(ip için); su dolabı (< "çığır" **KBS**, s.232; **KE**, 40v18)

çömçe: kepçe (< "çömçe" **EDPT**, s.422; **NF**, 28-17)

çömlek: çömlek, toprak tencere (< "çömlek" **KBS**, s.250; **SK**, 26a/6)

çuvâl: çuval (Fa./ **KE**,23r8)

delv: kova (Arp. /NF, 112-12 ~ HŞ, 1810)

idiş/ iyiş: kap, çanak ("?" HŞ, 1348 ~ ME, 13-6 ~ ME, 154-5)

kađeh: kadeh, (Arp./ KE, 148r15)

kađ/ kađ: çanak, kap (< "kap" EDPT, s.455; ME, 62-6 ~ KE,133v19))

kađan: büyük tencere (< "kazđan" EDPT, s.682; KE, 95r1)

kađva: kova (< "kova" KBS, s.542; ME, 60-4)

küze: testi, bardak (Fa./ KE,140r10)

küleg: kova (< "küleg" KBS, s.585; HŞ, 2702)

küveç: güveç, çömlek (< "güveç, göveç" KBS, s.394; ME, 83-3)

piyüle: kadeh (Fa./ KE, 124v12)

sađrak: bardak, kadeh (< "suđrak" EDPT, s.816 KE, 94r11 ~ HŞ, 2073 ~ SK, 9a/15)

sađu: ölçek (< "sađu" KBS, s.112; KE, 96v3)

sofra: sofrta, yemek tepsi (Arp./ SK, 33b/10)

süzek: süzek (< "süz- ek" KBS, s.229; ME, 88-6)

tađak: tabak (Arp./ HŞ, 1509 ~ Arp./ KE, 85r19)

tađ: tas (Fa./ HŞ, 542)

tađt: leđen (Fa./KE, 25v)

tennür: fırın (Arp./ HŞ, 4184)

tepsi: tepsi (< "tepsi" KBS, s.280; HŞ, 2946)

tulum: tulum, yiyecek ve iđeeyiđin korunması için gerekli olan kap (< "tulum" KBS, s.327; E, 240v1)

tuluğ: tulum (<"tulum, önu yarılmadan bütün olarak yüzülmüş hayvan derisi" KBS s.327; ME,62-8)

yasman: kadeh ("?" HŞ, 3019)

1.14. Ölçüye dair eşya adları:

arşun: uzunluk ölçüsü (< "arış+ ın" KBS, s.77; HŞ, 2196)

batman: batman, bir tür ağırlık ölçüsü (< "bat+man" KBS, s.118; NF, 28-11; KE, 23r4)

endäze: ölçü, ölçek (Fa./ KE, 52v10)

pele: terazi kefesi (Fa./ KE, 53r12)

taräzü: terazi (Fa./ HŞ, 1173 ~ Fa./ KE, 216r20, 21)

ušturläb: bir çeşit ölçü aleti (Arp./ HŞ, 75)

1.15. Savaşçılığa dair eşya adları:

başak: okun başına geçirilen demir, ok temreni (< "başak" **EDPT**, s.378; **ME**, 326-9)

gürz: bir çeşit savaş aleti (Fa./ **HŞ**, 1772)

hancer/ hançer: hançer (Arp./ **KE**, 239v6 ~ **HŞ**, 1776)

harbe: süngü, mızrak (Arp./ **SK**, 22a/5)

kılıç: kılıç (< "kılıç" **EDPT**, s.618; **KE**, 94r3)

kın: kın, kılıç kılıfı (< "kın" **EDPT**, s.630; **KE**, 196r10)

ok: ok (< "ok" **EDPT** s.76; **KE**, 44r4)

sapan: sapan (< "saban" **EDPT**, s.790; **HŞ**, 3553)

sapkan: sapan, uzun ve ince mızrak (< "sap+an" **EDPT**, s.130; **KE**, 98v7)

silāh: silah (Arp./ **HŞ**, 2001)

süñü: süngü (< " süñü" **EDPT**, s.834; **HŞ**, 302 ~ **KE**, 30v5)

tügme: kalkan (< " düğme" **KBS**, s. 306; **KE**, 223r8 ~ düğme; **ME**, 36-7)

üzengü: üzengi (< "üzengü" **KBS**, s.402; **KE**, 248v5)

yaşık: miğfer (Moğ./ **KE**,133r7)

yoba: silah, teçhizat ("?" **ME**, 168-3)

yüñ: ok yeleği ("?" **MM**, 1377)

zīrā'ca: zırh (Arp./ **ME**, 174-1)

1.16. Takıcılığa dair eşya adları:

asırga: küpe ("?" **HŞ**, 4550)

bilezük: bilezik (< "bile: zük" **EDPT**, s.345; **KE**,115r16)

boğmak: kolye (< "boğ-mak" **EDPT**, s.315; **KE**, 77r5)

ğevher: değerli taş, mücevher (Fa./ **ME**, 80-5)

halhal: ayak bileğine takılan halka, zincir (Arp./ **HŞ**, 651)

halhal/ halhāl: ayak bileziği (Arp.**KE**,223v2 ~ **ME**, 236-2)

halқа/ halka: halka, tasma (Arp./ **ME**, 176-5 ~ **KE**, 218v10)

ısırga: küpe (< "ısırga" **KBS**, s.418; **MM**, 766)

ısırga: küpe (< "ısırga" **KBS**, s.418; **ME**, 79-7)

kögüzlük: gerdanlık ("?" **ME**, 94-7)

mehār: devenin burnuna geçirilen halka (Fa./ **HŞ**, 3626)

moncuq: boncuk (< "bonçuk" **EDPT**, s.767; **ME**, 86-8)

moncuq: boncuk; kolye (< "bonçuk" **EDPT**, s.767; **KE**, 114v16)

tavq: gerdanlık (Arp./ **HŞ**, 4185)

yüzük: yüzük (< "yüzük" **EDPT** s.117; **HŞ**, 1577)

1.17. Taşımacılığa dair eşya adları:

araba: araba, araba yükü (< "araba" **KBS**, s.44; **NF**, 247-3)

argamçı: yükü deveye yüklerken kullanılan halat ("?" **KE** 101v15)

gemi/ kemi: gemi (< "gemi" **KBS**, s.359; **SK**, 19a/6)

ıñırçaq: tahterevan ("?" **KE**, 24r24)

taht-ı revan: tahterevan, sedye (Fa./ **KE**, 92r1)

1.18. Ticarete dair eşya adları:

derem: gümüş para, sikke (Fa./ **MM**, 753)

direm: dirhem, para, akça (Fa./ **KE**, 128r18)

mağribî: madenî para, sikke (Arp./ **KE**, 101v15)

matā: satılık mal veya eşya (Arp./ **MM**, 769)

mih: sikke, damga (Arp./ **MM**, 239)

pāra: para (Arp./ **HŞ**, 4394)

taw/var: mal mülk, eşya (< "tavar" **KBS**, s.267; **KE**, 73r11)

1.19. Yazmaya ve okumaya dair eşya adları:

devāt: divit (Arp./ **KE**, 99r8)

dēvāt: hokka (Arp./ **ME**, 215-6)

dīvīt: divit (Arp./ **ME**, 36-3)

dīvān: defter (Fa./ **ME**, 6-2)

qālem: kalem (Arp./ **ME**, 81-6)

qalem: kalem (Arp./ **KE**, 19r14)

nāma: kitap (Fa./ **ME**, 3-4)

1.20. Bir devleti temsil eden eşya adı:

toğ : tuğ, sancak, bayrak (< "tug" **EDPT**, s.463; **KE**, 223v2)

1.21. Evliliğe dair eşya adları:

qalīñ/n: kadına verilen çeyiz (< "kalın" başlık parası, **EDPT**, 622; **KE**, 242r3)

qırañ: sikke, para, bir çeşit inci, kadın ziynet eşyası (< "kır- an" **KBS**, s.507; **MM**, 765)

kābîn: geline verilen, ağırlık, çeyiz (Fa./ **KE**, 48r19)

kābîn: nikah parası (Fa./ **ME**, 15-7)

1.22. Değerli taş ve madenlere dair eşya adları:**altun:** altın (< "altın" **EDPT**, s.39; **KE** 6r17)**cez:** damarlı akik, göz boncuğu (Arp./ **KE**,147v9)**dürr-i meknun:** parlak inci (Arp./ **KE**, 249v13)**gümiş:** gümüş (< "gümüş" **KBS**, s.391; **SK**, 24a/14)**lá l:** değerli taş (Arp./ **HŞ**, 1055)**mürvārîd:** inci, mücevher (Arp./ **SK**, 11b/11)**rıtl:** büyük dür: inci (Arp./ **SK**, 24b/11)**yinçü:** inci (< "yinçü" **EDPT**, s.944; **HŞ**, 2519 ~ **yüncü**; **HŞ**,1497,2518)**yākūt:** yakut (Arp./ **HŞ**, 2372)**zeberced:** zümrüde benzer yeşil renkli kıymetli taş (Arp./ **SK**, 17b/9)**zerrîn:** altından yapılmış altın (Arp./ **KE**, 249v5)**zümürd:** değerli taş (Arp./ **HŞ**,1431)**zümürrüd:** zümrüd (Arp./ **SK**, 27a/11)**1.23. Diğerleri:****borğu:** boru, sûr (< "boru, borğuy" **KBS**, s.159; **NF**, 177-3)**böz:** bez (< "pamuk kumaş" **EDPT** s.389; **NF**, 131-10/ **KE**, 18v8)**burd:** kumaş (Fa./ **ME**, 99-8)**büriyā:** hasır, keçe (Fa./ **KE**,242r18)**çeke:** çivi, mih ("?" **ME**, 73-8)**çevgān:** değnek ucu (Fa./ **HŞ**.1362)**çıkır:** çikrik (< "çikrik" **KBS** s.232; **HŞ**, 71)**çipçurğa:** ince, uzun değnek, bir şeyin tutulacak bir yeri ("?" **NF**, 372-2)**çöğen:** çevgān, topu çekmek için kullanılan ucu eğri değnek (< "çöğen" **KBS**, s.252, **KE**, 178r10)**hortum:** hortum (Arp./ **HŞ**, 1787)**kav:** ateş yakmak için kullanılan bir ağaç parçası (< "kav" **KBS**, s.473; **HŞ**, 1231)**kıtr:** erimiş bakır (Arp./ **KE**,74v8)**körük:** körük (< "körük" **KBS**, s.553; **KE**,175v15)**ķālā:** kumaş (Fa./ **KE**, 177v11)**manķal:** mangal (Arp./ **HŞ**, 1049)**pahta:** pamuk (Fa./ **KE**, 164v21)

palās: çula benzer kaba kumaş (Fa./ **SK**, 15b/14)

pergār: pergel (Fa./ **HŞ**, 3705)

rîşek: saçak, püskül (Arp./ **ME**, 165-7)

sırça: cam (< "sırça" **KBS**, s.167; **HŞ**, 3477)

şurre: para çantası (Arp./ **KE**, 193r8)

tağar: çul (< "çuval, dağarcık, içerisine buğday veya bir şey konulan nesne" **KBS** s.248; **KE**, 237v1)

taşak: değnek, baston (< "tayak" **EDPT**, s.568; **ME**, 184-4)

tıkaç: tıkaç (< "tık-a-ç" herhangi bir şeyin ağzını tıkamaya yarayan nesne" **KBS** s.286; **ME**, 88-6)

tılsım: tılsım (Arp./ **HŞ**, 2385)

top: top (< "top" **KBS**, s.308; **HŞ**, 1362)

tābūt: tabut; sandık, Hz. Musa'ya nazil olan sandık (Arp./ **KE**, 131v21)

yelpise: yelpaze (< "yelpaze" **KBS**, s.1114; **ME**, 97-8)

yüñ: yün (< "yüng" pamuk, yün **KBS** s.1193 **HŞ**, 3485)

zencîr: zincir (Fa./ **KE**, 221v12)

urğan: urgan (< "urğan, **OT**; urk, uruk" **KBS** s.367; **SK**, 29a/6)

SONUÇ

Çalışmanın giriş kısmında Harezmi Türkçesi'nin dönemiyle ilgili genel bilgilere, dönemin eserlerine, dil açısından önemli özelliklerine ve söz varlığına yer verilmiştir. Bu çalışmanın konusu Harezmi Türkçesi eserlerinde geçen eşya adları ve bu adların etimolojisidir. Taranan eserlerde geçen söz varlığı incelendiğinde gündelik hayatın temel ihtiyaçlarını karşılamak üzere ihtiyaç duyulan birçok eşya adlarının Harezmi döneminde kullanıldığı tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu adlar işlevlerine göre belirli başlıklar altında sınıflandırılmıştır. Kullanım alanlarına göre 23 alt başlık altında toplamda 302 adet eşya adı tespit edilmiştir. Bu başlıklar şunlardır; aydınlatmaya, bir nesneyi kesmeye, bir nesneyi dikmeye, bir şeyi tutturmaya, eve, giyim-kuşama, hayvancılığa, kişisel bakıma, musikiye, mutfaka, ölçüye, savaşçılığa, takıcılığa, taşımacılığa, ticarete, yazmaya ve okumaya, devleti temsil etmeye, değerli taş ve madenlere, evlilik geleneğine dair; bebekler için kullanılan, hükümdarlar için kullanılan ve diğerleri. Sınıflandırılan başlıklar arasında en fazla kullanılan kelimelerin giyim-kuşam ve mutfak üzerine olduğu saptanmıştır.

Araştırma sonucunda tespit edilen eşya adlarının, o dönemin yaşam biçimi, siyasi, sosyal, ticari ve kültürel ilişkileri hakkında bilgi verdiği görülmüştür. Örneğin; barınmaya dair eşya adlarında kullanılan "otağ, çadır vb." kelimeler, kesmeye dair kullanılan "balta, erre, orğak vb." kelimeler, ulaşıma dair kullanılan "araba, gemi, iñirçak, taht-ı revan vb." kelimeler o dönemin yaşam biçimine ilişkin bilgi verir. Ticarete dair geçen "direm, mih, vb." eşyaların alışverişlerde kullanıldığı görülür. Savaşçılığa dair geçen "gürz, ok, süñü, tügme vb." eşyalar savaşçı bir toplum

oluşunu yansıtır. Evlilik geleneğine dair eşya adlarında geçen "kalıñ, kırañ, kâbîn vb." kelimeler, toplumun bu konudaki örf ve âdetini ortaya koyar. Takıcılığa dair geçen "bilezük, boğmak, ısırğa, halhal, yüzük vb." süs eşyaları, dönemin kişisel estetiği ve sosyal kimliği hakkında bilgi verir. Dolayısıyla Harezmi Türkçesi eserlerinde geçen eşya adlarının, toplumun birçok alanına dair okuyucuya ışık tuttuğu görülür.

Araştırmadan çıkarılan bir başka sonuç ise dönemin sahip olduğu karma dil yapısının, söz varlığının zenginleşmesinde etkili oluşudur. Bununla birlikte eserlerde geçen Arapça (mihtâh), Farsça (camedân), Moğolca (cilav), ve Yunanca (furça) kökenli kelimelerin varlığı, dil ilişkisinin farklı kültürlerle etkileşim halinde olduğunu ortaya koymuştur.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2004). *Türkçenin Söz Varlığı, Türk Dilinin Sözcükbilimiyle İlgili Gözlemler, Saptamalar, 1. Basım*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Argunşah, M. ve Sağol, Yüksekaya, G. (2016). *Tarihi Türk Lehçeleri: Karahanlıca, Harezmece, Kıpçakça Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Aslan, R. (2022). *Muzaffer İzgü'nün "Ökkeş Adlı Çocuk Romanı Serisinin Söz Varlığı ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki Söz Varlığı Kazanımlarına Uygunluğu*. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Rize.
- Ata, A. (1997). *Kıyasü'l- Enbiya (Peygamber Kıssaları) I.Giriş-Metin- Tıpkıbasım*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ata, A. (1997). *Kıyasü'l- Enbiya (Peygamber Kıssaları) II. Dizin*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ata, A. (1998). *Nehcü'l-Ferâdis, Uştmahların Açık Yolu(Cennetlerin Açık Yolu) III Dizin & Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Cihan, S. (2021). *Mukaddimetü'l-Edeb (Yozgat Nüshası)-(Giriş, Metin, Notlar, Sözlük-Dizin*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Çakmak, C. (2015). *Dîvânü Lugâtî't Türk'te Araç Gereçlere Ait Söz Varlığı*. *Turkish Studies*, Cilt 10, Sayı 16, 427-460.
- Eckman, J. (1996). *Harezme, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ercilasun, A. B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eren, H. (2020). *Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü (ETDES)*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ergüzel, M. (2007). *Dil ve Kültür Üzerine Yazılar 1*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı.
- Gerard, S.C. (1972). *An Etymological Dictionary of Pre-Thirteenth Century Turkish (EDPT)*. Clarendon Press / Oxford University Press.
- Gülensoy, T. (2011). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözlüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Güner, G. (2016). *Codex Cumanicus Bağlamında Kumanların / Kıpçakların Gündelik Hayatına Dair Söz Varlığı: Eşya Adları*. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, Cilt 5, Sayı 4.
- Karamanlıoğlu, A.F. (2006). *Mu'inü'l- Mürid, Transkripsiyonlu Metin- Dizin- Tıpkıbasım*. İstanbul: Beşir Yayınevi.
- Karasoy, Y. (2013). *Sirâcü'l -Kulüb, Gönüllerin Işığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Demirci, Ü. Ö. ve Karslı, S. (2014). *Kutb'un Husrav u Şirin'i, Dizin*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- Yıldırım, T. ve Çifçi, M. (2012). *Dîvânü Lugâtî't-Türk'te Yer Alan Alet- Eşya Adları*. *Turkish Studies*, Cilt 7/2, 1229-124.
- Yüce, N. (1993). *Mukaddimetü'l – Edeb, Hıvârizm Türkçesi ile Tercümeli, Şuşter Nüshası, Giriş- Dil Özellikleri, Metin-İndeks*. Ankara: Türk Dil Kurumu.